

BO'LAJAK TARBIYACHILARDA PEDAGOGIK MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

M.A.Giyasova

Angrten universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi:
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

S.B. Kulaxmedova

IV bosqich talabasi: talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20353875>

Annotatsiya

Mazkur maqolada bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, pedagogik faoliyat jarayonida tarbiyachining nutq madaniyati, kommunikativ kompetensiyasi hamda bolalar va ota-onalar bilan samarali muloqot o'rnatish masalalari tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogik muloqotning ahamiyati va uning kasbiy-pedagogik madaniyat bilan uzviy bog'liqligi ochib berilgan.

Kalit so'zlar

Pedagogik muloqot, muloqot madaniyati, tarbiyachi, kommunikativ kompetensiya, pedagogik faoliyat, maktabgacha ta'lim, kasbiy madaniyat.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы развития культуры педагогического общения у будущих воспитателей. Анализируются коммуникативные качества педагога, культура речи и особенности взаимодействия с детьми и родителями в образовательном процессе.

Ключевые слова

Педагогическое общение, культура общения, воспитатель, коммуникативная компетентность, педагогическая деятельность.

Abstract

This article discusses the development of pedagogical communication culture in future educators. It analyzes communication skills, speech culture and effective interaction with children and parents in the educational process.

Keywords

Pedagogical communication, communication culture, educator, communicative competence, professional culture.

Asosiy qism

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligiga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritadigan tarbiyachilarning pedagogik

mahorati, nutq madaniyati va muloqot ko'nikmalari muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki maktabgacha yosh davri bolaning shaxs sifatida shakllanishidagi eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda bolada jamiyat bilan ilk muloqot qilish ko'nikmalari rivojlana boshlaydi. Bu jarayonda tarbiyachining pedagogik muloqoti hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

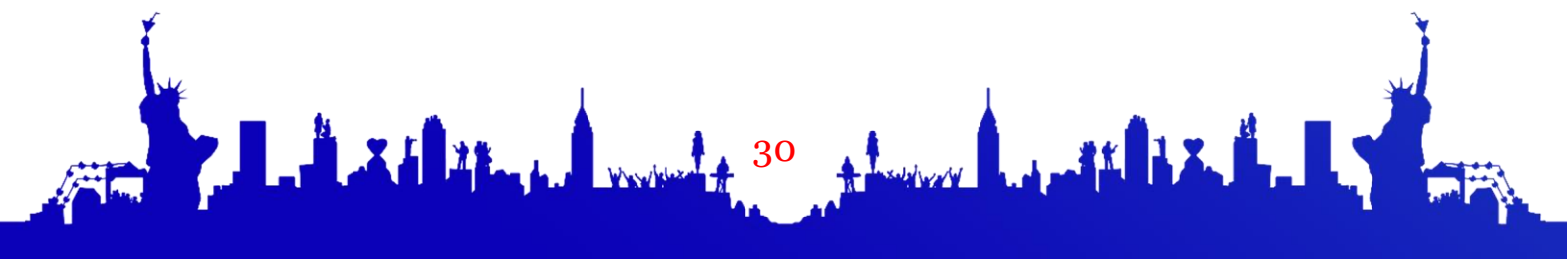
Pedagogik muloqot – bu tarbiyachi va tarbiyalanuvchi o'rtasida yuzaga keladigan maqsadli, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi munosabatlar tizimidir. Pedagogik muloqot jarayonida tarbiyachi bolalarga bilim beradi, ularni tarbiyalaydi, psixologik qo'llab-quvvatlaydi hamda ijtimoiy muhitga moslashtiradi. Shu sababli pedagogik muloqot oddiy suhbat emas, balki murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi.

Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish oliy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Chunki ayrim talabalar nazariy bilimga ega bo'lsalar-da, amaliy muloqot jarayonida qiyinchiliklarga duch keladilar. Ayniqsa, bolalar bilan ishlash jarayonida sabr-toqat, muloyimlik va to'g'ri kommunikativ yondashuv katta ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachining qo'pol yoki befarq munosabati bolalarning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Pedagogik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyachining nutqiga, muomala uslubiga va hissiy holatiga juda tez taqlid qiladilar. Shu sababli tarbiyachining nutq madaniyati pedagogik muloqotning asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Tarbiyachi o'z fikrini ravon, aniq va bolalar yoshiga mos tarzda ifodalay olishi lozim. Nutqdagi qo'pollik, baland ovoz yoki salbiy ohang bolalarda qo'rquv va ishonchsizlikni yuzaga keltirishi mumkin.

Shuningdek, pedagogik muloqot faqat bolalar bilan munosabat bilangina cheklanmaydi. Tarbiyachi ota-onalar bilan ham samarali hamkorlik o'rnata olishi zarur. Ota-onalar bilan muloqot jarayonida pedagogning odobi, muomala madaniyati va kasbiy savodxonligi muhim rol o'ynaydi. Chunki ota-onalar tarbiyachi faoliyatiga aynan uning muloqoti orqali baho beradilar.

Bugungi kunda zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayoniga keng kirib kelmoqda. Biroq hech qanday texnologiya pedagogik muloqot o'rnini to'liq bosa olmaydi. Har qanday innovatsion metodning samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning kommunikativ mahoratiga bog'liq bo'ladi. Shu sababli bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur.

Kommunikativ kompetensiya pedagogning turli pedagogik vaziyatlarda samarali muloqot olib borish qobiliyatini anglatadi. Bu kompetensiya quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- nutq madaniyati;
- tinglay olish ko'nikmasi;
- empatiya;
- konfliktlarni bartaraf etish qobiliyati;
- jamoa bilan ishlash ko'nikmasi.

Bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida amaliy mashg'ulotlarning ahamiyati katta hisoblanadi. Chunki aynan amaliyot davomida talabalar bolalar bilan ishlash tajribasini orttiradilar. Pedagogik amaliyot davrida talabalarning kommunikativ qobiliyatlari shakllanadi va mustahkamlanadi. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash muhim hisoblanadi.

Pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirishda psixologik tayyorgarlik ham muhim o'rin tutadi. Tarbiyachi bolalarning psixologik xususiyatlarini chuqur tushunishi kerak. Har bir bolaning xarakteri, qiziqishi va hissiy holati turlicha bo'ladi. Shu sababli ularga individual yondashuvni qo'llash zarur. Bu esa tarbiyachidan yuqori darajadagi pedagogik mahoratni talab qiladi.

Ko'plab pedagog olimlar pedagogik muloqotning ta'lim jarayonidagi o'rniga alohida e'tibor qaratganlar. Xususan, V.A. Sukhomlinskiy pedagogik muloqotning asosida mehr-muhabbat va insonparvarlik yotishi kerakligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, haqiqiy pedagog bolaning qalbiga yo'l topa olishi zarur. Shuningdek, K.D. Ushinskiy ham pedagog shaxsining tarbiyadagi rolini yuqori baholagan.

Bugungi globallashuv sharoitida axborot texnologiyalarining rivojlanishi pedagogik muloqot shakllariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy tarbiyachi nafaqat an'anaviy muloqot usullarini, balki raqamli kommunikatsiya vositalaridan ham samarali foydalana olishi kerak. Bu esa pedagogdan doimiy ravishda o'z ustida ishlashni talab qiladi.

Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirish jarayonida ularning shaxsiy fazilatlarini ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, samimiylik, sabr-toqat, mehribonlik, mas'uliyat va odoblilik pedagogik faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi. Tarbiyachi bolalar uchun nafaqat pedagog, balki ma'naviy namuna hamdir.

Shuni ham ta'kidlash joizki, pedagogik muloqot madaniyati tarbiyachining kasbiy-pedagogik madaniyatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Yuqori muloqot madaniyatiga ega pedagog ta'lim jarayonini samarali tashkil eta oladi,

bolalar bilan sog'lom psixologik muhit yaratadi va ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biridir. Pedagogik muloqot tarbiyachining kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutadi va ta'lim-tarbiya samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida ularda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, nutq madaniyatini rivojlantirish hamda amaliy pedagogik vaziyatlarda to'g'ri muloqot olib borish ko'nikmalarini hosil qilish zarur. Bu esa kelajakda yuqori malakali, madaniyatli va zamonaviy pedagog kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent, 2022.
3. Ushinskiy K.D. Pedagogik asarlar. – Moskva, 1988.
4. Sukhomlinskiy V.A. Bolalarga jonim fido. – Toshkent: O'qituvchi, 1984.
5. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
6. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti bo'yicha darsliklar.

